

PROBLEME ETICE REZULTATE DIN PROGRESUL MEDICINEI, LA ÎNCEPUTUL MILENIULUI TREI

Medicina umană este ramura științelor biologice care studiază organismul uman și funcționarea acestuia în scopul conservării și restabilirii sănătății. Medicina studiază etiologia, patologia clinică, diagnosticul, tratamentul și profilaxia bolilor care afectează organismul.

De la medicina empirică din etapele timpurii ale istoriei umanității s-a ajuns astăzi la medicina bazată pe dovezi. Au apărut și s-au dezvoltat ramuri noi ale medicinei. Conceptul de sănătate a căpătat noi valențe, OMS definind astăzi sănătatea ca starea completă de bine bio-psiho-social a individului, și nu doar ca absența bolii sau a infirmității.

Medicina modernă operează cu concepte din majoritatea științelor fundamentale sau aplicate, de la științele naturii (fizică, chimie, biologie), până la modele matematice complexe și noțiuni din câmpul filozofiei și artei. Științele fundamentale și cercetarea aplicată în domeniul medical au furnizat metode tot mai complexe de explorare a organismului uman, și au determinat o creștere exponențială a posibilităților terapeutice, de-a lungul timpului. Numeroase descoperiri au determinat progrese importante în diagnosticul și tratamentul bolilor precum și în dezvoltarea intervențiilor chirurgicale.

Aceste progrese ale medicinei au generat și o serie de probleme de etică medicală, cele mai multe controversate. Iată câteva exemple: euthanasia (moartea asistată) bolnavilor incurabili, menținerea într-o stare de viață vegetativă – cu ajutorul aparatelor – a bolnavilor în stare de moarte cerebrală, avortul la cerere sau în scop terapeutic, contracepția, metodele de reproducere umană asistată, folosirea în scopuri de cercetare sau terapeutice a țesuturilor recoltate de la embrioni umani, clonarea.

O problemă controversată de etică medicală o reprezintă euthanasia. Avem dreptul să prelungim suferința unui bolnav incurabil când acesta solicită un sfârșit asistat medical (moartea asistată)? La 1 aprilie 2001, Olanda a devenit prima țară din lume care a legalizat euthanasia. Există numeroase organizații care fac presiuni pentru legalizarea acesteia și în alte state. În România, Codul deontologic aprobat de Colegiul Medicilor interzice explicit și implicit euthanasia.

În mod implicit, în articolul 23 se specifică: „medicul trebuie să încerce reducerea suferinței bolnavului incurabil, asigurând demnitatea muribundului, dar în nici un caz nu are dreptul să-i provoace moartea în mod deliberat, act ce constituie o crimă, chiar dacă a fost cerut insistent de un bolnav perfect conștient”.

În mod explicit în articolul 27 este specificat : „se interzice cu desăvârșire euthanasia, adică utilizarea unor substanțe sau mijloace apte de a provoca decesul unui bolnav, indiferent de gravitatea sau prognosticul bolii”.

Legat de euthanasie, cât de morală este recoltarea de organe vitale de la un bolnav în stare de viață vegetativă, fără șanse de vindecare, în scopuri de transplant? Conceptul de moarte a suferit transformări radicale la sfârșitul mileniului doi, prin apariția noțiunii de „moarte cerebrală” și legiferarea recoltării in vivo a organelor vitale în scop de transplant.

Avem dreptul să menținem într-o stare de viață vegetativă cu ajutorul aparatelor un bolnav cu excluderea funcțională a scoarței cerebrale (sindrom apallic)? În SUA există încă din 1976 Natural Death Act (legea privind moartea naturală) document emis de statul California și extins în termeni echivalenți în alte state americane. Concret legea recunoaște dreptul

oricărui adult de a dispune de neaplicarea și întreruperea „terapiilor de menținere în viață” în cazul în care se află „la limita extremă a condițiilor esențiale”.

Prin „condiții existențiale extreme” se înțelege faza terminală, în care folosirea terapiilor ar întârzia moartea, dar nu ar conduce la recuperarea vieții. Prin terapii de susținere a vieții se înțelege orice mijloc sau intervenție medicală care, mecanic sau artificial, susține, reactivează sau înlocuiește o funcție vitală naturală și conduce doar la o întârziere a morții. Pacientul trebuie să aibă un diagnostic terminală stabilit de doi medici.

Această dispoziție (living will) trebuie să fie semnată de beneficiar în prezența a doi martori, care să nu fie legați de acesta prin legături de rudenie sau afinități, sau destinatari ai bunurilor sale, să nu fie medicul curant sau un subordonat al acestuia sau al instituției de tratament. Dispoziția, elaborată în scris pe un formular foarte precis, prevede neaplicarea ei la pacientele însărcinate, și are valabilitate timp de cinci ani.

Este moral avortul la cerere, ca metodă de control al nașterilor, sau avortul numit „terapeutic”, în caz de boli grave ale mamei sau fătului? Nu există un răspuns cu șanse reale de a fi unanim acceptat. Este o problemă cu numeroase conotații morale și religioase, reglementată politic în mod diferit de state diferite. Extremele sunt reprezentate, pe de o parte, de statele islamice, în care atât avortul la cerere cât și cel în scop terapeutic sunt strict interzise de lege, și, pe de altă parte, de China, care duce o politică agresivă de limitare a creșterii populației, inclusiv printr-o politică pro-avort. În Europa, Islanda a fost prima țară care a legiferat avortul la cerere ca metodă de control al nașterilor. A fost urmată, mai devreme sau mai târziu, de majoritatea țărilor europene.

În ceea ce privește avortul numit „terapeutic”, ca mijloc de profilaxie a bolilor genetice, există multe controverse. Cum poate fi privită uciderea unei ființe umane ca un mijloc de profilaxie? Uciderea deliberată a fătului în uter nu reprezintă oare un caz de euthanasie non-voluntară, punându-se capăt vieții unui bolnav care nu poate alege el însuși între a trăi și a muri, acordul său neputând fi obținut datorită stării lui mintale sau fizice? Fătul nu este autonom, nu are capacitatea de a acționa în mod responsabil pentru a își exprima sau nu consimțământul. Cine are autoritatea morală de a decide uciderea acestuia? Părinții, pe baza consimțământului informat? Medicul care îi consiliază? Diverse instanțe de judecată? Avortul ar trebui oare complet interzis, din considerente morale sau religioase?

Este morală utilizarea pentru cercetare sau în terapeutică a țesuturilor recoltate de la embrioni umani? Pentru statele în care este legiferat avortul la cerere, aceasta pare să fie doar o întrebare retorică. Folosirea țesuturilor embrionare astfel obținute poate fi asimilată cu noțiunea de transplant de organ?

Care sunt limitele etice ale reproducerii umane asistate? Implantarea la cerere în uterul unei femei a unui sau mai multor embrioni umani, care nu sunt copii biologici ai mamei purtătoare, poate fi asimilată legal cu adopția? Putem vorbi despre adopția de embrioni umani? Ar trebui ca această metodă să fie supusă acelorași reglementări legale ca și adopția? Clonarea umană poate fi considerată o metodă de reproducere asistată?

Iată întrebări la care nu există, deocamdată, un răspuns unanim satisfăcător.